

کلاس های چند پایه، چالش ها و فرصت ها

(کلاسی به رنخارنگی باغ گل)

مولفان: مهرداد عبداللہی - مرضیہ اعیانی

فهرست مطالب

۹	مقدمه
---	-------------

فصل اول

۱۶	تاریخچه کلاس‌های چند پایه
۱۸	تعریف کلاس‌های چند پایه
۱۹	علل گسترش کلاس‌های چند پایه

فصل دوم

۲۲	مزایا و محاسن کلاس‌های چند پایه
۲۴	مشکلات و مسائل اساسی کلاس‌های درس چند پایه
۲۵	وظایف معلمان کلاس‌های چند پایه

فصل سوم

- مدیریت در کلاس‌های درس چند پایه ۲۸
- اهمیت مدیریت شایسته در کلاس‌های درس چند پایه ۲۹
- رهنمودهایی جهت مدیریت مؤثر در کلاس‌های چند پایه ۲۹
- مدیریت کلاس‌های چند پایه ۳۱

فصل چهارم

- سازماندهی کلاس ۳۴
- نمونه‌های دیگری از چیدمان کلاسی ۴۰

فصل پنجم

- چالش‌های آموزشی فرا روزه کلاس‌های چند پایه و پیشنهادهایی جهت مدیریت آن‌ها: (تهدیدها و نحوه تبدیل آن‌ها فرصت‌ها) ۴۲

فصل ششم

- گزینی بر روش‌های مدیریت تدریس در کلاس‌ها: چند پایه: ۵۰
- منابع ۵۳
- پیوست ۵۵

مقدمه

در نظام آموزشی کشور ما، مثل خیل عظیمی از کشورهای دیگر، وجود کلاس‌های چند پایه واقعاً اجتناب‌ناپذیر شده است. کمبود جمعیت دانش‌آموزی، کمبود نیروی انسانی، کمبود فضای آموزشی، مهاجرت طبیعی یا اجباری به شهرها و وجود مشکلات و مسایل متعدد مالی و اقتصادی و ... عواملی هستند که دست به دست می‌دهند تا امکان تشکیل کلاس‌های آموزشی تک پایه محدود شود.

در کلاس‌های چند پایه تعداد دانش‌آموزان کم‌تر از حد مصاب قانونی لازم برای تشکیل یک کلاس بوده و این کلاس‌ها در مدارس نقاط روستا و ده روستایی تشکیل می‌شوند جایی که جمعیت کم است یا زاد و ولد و رشد جمعیت حالت نزولی دارد و یا سایر عوامل موثر دیگر. تنوع پایه‌های تحصیلی، کوچک بودن محیط کلاس، نبود مواد آموزشی و تجهیزات آموزشی و پرورشی از جمله معضلات و مشکلاتی است که در این گونه محیط‌های

آموزشی حاکم است و با وجود این شرایط انتظار می‌رود که پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان و عملکرد آموزشی معلمان و فرایند یادگیری در این مدارس همانند سایر مدارس به پیش برود و اهداف آموزشی در حد عالی آن تحقق یابد.

علی‌رغم مشکلات زیادی که در این گونه کلاس‌ها وجود دارد در عین حال در مدارس چند پایه محاسنی نیز وجود دارد که در مدارس عادی کمتر به چشم می‌خورد، از جمله وجود احساس مشارکت پذیری نزد دانش‌آموزان، حضور شاگردان پایه‌های بالاتر برای تعامل در یاددهی دانش‌آموزان پایه‌های پایین‌تر در کلاس، امکان برقراری ارتباط بیشتر بین معلم و دانش‌آموزان با همدیگر و در مجموع این مدارس دارای محاسن و محدودیت‌هایی هستند که شناخت آنها قبل از شروع فرایند آموزشی برای معلمان چند پایه جهت تبدیل تهدیدها به فرصت‌ها امری ضروری است. بنابراین معلم چند پایه می‌بایست از نوعی مهارت یا قابلیت با عنوان مدیریت آموزشی کلاس‌های چند پایه برخوردار باشد تا بتواند متناسب با شرایط پخته خوی و سطح انتظار آموزش و پرورش کار تعلیم و تربیت را به پیش برد. پس نیازها، خواسته‌ها و مشکلات موجود ما را بر آن می‌دارد که برای کاهش معضلات و افزایش کیفیت یادگیری و کاهش نابرابری‌های تحصیلی و تبدیل چالش‌ها به فرصت‌ها گام‌های جدی‌تری بر داریم و با چگونگی مدیریت آموزش این کلاس‌ها آشنا باشیم تا در فرایند آموزشی دانش‌آموزان مؤثر باشیم.

مدیریت کلاس حتی در کلاس‌های تک پایه از جمله موضوعات حیاتی می‌باشد که بر فرایند تحصیلی دانش‌آموزان و بر فرایند یادگیری آنان تاثیر

بسیاری دارد. شیوه مدیریت کلاس‌های چند پایه توسط مدیر آموزگاران در شکل توانایی، دانایی و خلاقیت ظاهر می‌گردد و با مهارت‌هایی آمیخته می‌شود که از شکل ساده‌تر آن یعنی مهارت فنی یعنی یادگیری اصول و روش‌های فنی کلاس داری آغاز و پس از گذر از مهارت‌های انسانی یعنی یافته‌های علمی و تئوری‌ها پایان می‌یابد. دانش‌آموزان کلاس‌های چند پایه را دانش‌آرزان روستایی یا دانش‌آموزان حومه شهرهای کوچک و دور افتاده تشکیل می‌دهند. آموزگاران کلاس‌های درس چند پایه نیز بیشتر از مناطق روستایی، خارج‌اند که بطور عمده دارای مدرک تحصیلی دیپلم هستند و کمترین آموزش با را در این موارد دیده‌اند. دلیل اصلی تشکیل کلاس‌های چند پایه به حد نصاب درسی و تعداد دانش‌آموزان در یک پایه‌ی تحصیلی است. معمولاً حد نصاب تعداد دانش‌آموزان برای رسمیت یافتن کلاس‌های درس را در هر پایه، نظام آموزشی کشور تعیین و ابلاغ می‌کند که می‌تواند هر سال متفاوت‌تر از سال‌های دیگر باشد.

با روند رو به رشد مهاجرت از روستاها به شهرها به علت بی‌کاری و مسائل اقتصادی و... زمینه‌ی تشکیل کلاس‌های چند پایه فراهم می‌شود. نگرش‌های متفاوتی نسبت به کلاس‌های چند پایه وجود دارد. برخی این کلاس‌ها را جزء معضلات نظام آموزشی می‌دانند که باید تغییر دهند و بعضی دیگر وجود این کلاس‌ها را فرصتی برای یک آموزش و پرورش بهینه به شمار می‌آورند. تحقیقات نشان می‌دهد که میان دانش‌آموزان کلاس‌های درس چند پایه و دانش‌آموزان کلاس‌های درس تک پایه از جهت توانایی شناختی و دیگر توانایی‌ها تفاوت معنا داری وجود ندارد. علاوه بر این دانش‌آموزان

کلاس‌های درس چند پایه نسبت به دانش‌آموزان کلاس‌های تک پایه از نظر رشد اجتماعی، سازگاری محیطی، بیان عواطف، روحیه همکاری و کمک به دیگران، بهداشت روانی، بلوغ رفتاری و غیره به دانش‌آموزان کلاس‌های تک پایه برتری نشان می‌دهند.

تدریس در کلاس‌های درس چند پایه و دانش‌آموزی در این کلاس‌ها، تجارب فزاینده‌ای را به بار می‌آورد تجارب برآمده از کلاس‌های درس چند پایه برای معلمان، افزایش توانایی حرفه‌ای و وابستگی به دانش‌آموزان است که معلم کلاس چند پایه، مثل سرپرست خانواده پر فرزند است که باید برای همه‌ی آنان به دردت و تفاوت برنامه‌ریزی کند و به نسبت مساوی محبت خود را به هر کدام برپا نشان دهد و بر این باور باشد که کلاس درس چند پایه، کلاس زندگی است. (۴-۶) اگر مدیریت کلاس‌های چندپایه به خوبی انجام شود، نتایجی برابر با کلاس بهتر از کلاس‌های تک پایه بدست می‌آید. کلاس‌های چند پایه نوعی از کلاس‌ها هستند که در آن دانش‌آموزان چند پایه در یک کلاس توسط یک معلم آموزش داده می‌شوند و هدف از مدیریت کلاس‌های چند پایه، ایجاد نظم و آرامش و استفاده از کمترین امکانات با کارآمدی بیشتر و در کل ایجاد یک جو مطرب آموزشی جهت دستیابی به اهداف یادگیری مورد نظر و تبدیل چالش‌ها به فرصت‌ها است.

کلاس‌های چند پایه دارای چالش‌هایی هستند که در مقاله به راه کارهایی جهت مدیریت آن‌ها پرداخته شده است و عوامل مختلفی چون کمی جمعیت، فقر اقتصادی، وجود برخی آداب و رسوم فرهنگی، موقعیت جغرافیایی مدرسه و ... دلایل اولیه برای تشکیل کلاس‌های چندپایه هستند.

از عمده‌ترین مشکلات این کلاس‌ها می‌توان به مسئله‌ی کمبود زمان اشاره کرد. در ضمن در این کتاب، پیشنهادهایی برای بهینه کردن آموزش چندپایه‌ای آورده شده است و همچنین شیوه‌های گوناگونی جهت اداره‌ی این کلاس‌ها وجود دارد که از بهترین آنها می‌توان به شیوه‌ی محوری، شیوه‌ی گروهی و شیوه‌ی محوری - گروهی اشاره کرد.

سخن آخر اینکه هر کودکی حقی برای آموزش و پرورش دارد و دسترسی به این حق از طریق مدیریت اثر بخش کلاس‌های چندپایه و مدارس تک معالیه در مناطق دور دست ممکن است پس می‌بایست با یادگیری شیوه‌های مدیریت و اداره‌ی بهتر کلاس‌های چندپایه این حق را برای همه‌ی کودکان و حق سانه معلمان در این زمینه موفق عمل خواهند کرد که در این زمینه آگهی داشته باشند و با فرصت‌ها و تهدیدها آشنا باشند و با مهارت تبدیل چالش‌ها به فرصت‌ها کسب کرده و به کاربرند.